

Suomen UPR-väliraportin kuuleminen Ulkoministeriö 5.2.2025

Pelastakaa Lapset kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi Suomen yleismaailmallisen ihmisoikeuksien määräaikaisen tarkastelun väliraportin luonnoksesta (Universal Periodic Review UPR).

Toimitimme järjestömme oman seurantaraportin UPR-raportoinnin neljännelle kierrokselle maaliskuussa 2022. Raportissamme nostimme esille lapsenoikeusnäkökulmasta loukkauksia, jotka liittyvät

- yleiseen YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen ja Euroopan neuvoston sopimusten toimeenpanoon
- kaikista haavoittavimmassa asemassa olevien lasten kokemaan rasismiin, vihapuheeseen ja syrjintään
- lasten kokemaan ja todistamaan väkivaltaan, erityisenä painopisteenä lapsiin kohdistuva seksuaaliväkivalta
- pakolaislasten ja turvaa hakevien lasten suojeluun ja oikeuksiin
- lapsiperheköyhyyteen
- lasten oikeuksien toteutumiseen digitaalisissa ympäristöissä
- lapsen oikeuksiin kehitysyhteistyössä ja yritysten yhteiskuntavastuussa

Pelastakaa Lasten huomioista ja suosituksista päätyi usean valtion ehdottamaksi ja Suomen hyväksymäksi mm. seuraava: **SCF recommends government to prohibit the detention of children in migration. There needs to be alternatives to detention developed both for children and their family members.**

Suomen hyväksymien suositusten 138.180-185 koskien lapsen säilöönottoa osalta huomiomme on, että verrattuna edelliseen hallituskauteen, jolloin lasten säilöönoton kartoittaminen oli hallituksen asialistalla, mutta vaihtoehtoja ei tuolloinkaan löydetty, ei tällä hallituskaudella lasten säilöönoton poistamiseksi ole tehty toimenpiteitä.

Kesällä 2024 lausuntokierroksella olleen lakiesityksen myötä on suunniteltu muutoksia säilöönoton kestoon, mutta kokonaisuudessaan on lapsenoikeusnäkökulmasta odotettavissa heikennyksiä. Lakiesityksen on tarkoitus astua voimaan maaliskuussa 2025. Nähtävillä ei ole lakiesityksen tämänhetkistä versiota

Kesäkuussa 2024 tuli voimaan lakimuutos rajamenettelyn käyttöönottoon liittyen. Pelastakaa Lapset esitti, että rajamenettelystä pidättäydyttäisiin lasten kohdalla. **Esitettyyn rajamenettelyyn sisältyy vähintään vahvoja liikkumavapauden rajoituksia ja mahdollisuus myös säilöönottoon. Lopputulema oli, että menettelyä sovelletaan myös lapsiin, lukuun ottamatta ilman huoltajaa liikkeellä olevia lapsia, joihin menettelyä myös voidaan soveltaa joissain laissa määritellyissä tilanteissa.**

Suomi on hyväksynyt suositukset 138.223-227 koskien perheenyhdistämistä. Kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä esitetyn lakimuutoksen osalta **esitettiin vuonna 2024 keväällä oleskeluluvan myöntämättä jättämistä perhesiteen perusteella tilanteissa, joissa epäillään alaikäistä lasta käytetyn maahanmuuton välineenä.**

Tässä järjestömme huolena on, että päätös ei tällöin välttämättä huomioi lapsen yksilöllistä edun arviointia ja toteutumista, ja estää ilman huoltajaa Suomeen tulleiden ja yleensä äärimmäisen

haavoittuvassa asemassa olevien lasten mahdollisuuden elää perheensä kanssa. **Lakimuutos tuli voimaan kesällä 2024.**

Syksyllä 2024 kommentoimme perheenyhdistämiseen liittyviä lakimuutosehdotuksia, joissa mm. alaikäiselle Suomessa asuvalle perheenkokoajalle pyrittiin asettamaan toimeentulo vaatimus, joka lapsen tulee täyttää, mikäli haluaa perheensä Suomeen.

Järjestömme katsoi, että toimeentuloedellytystä ei tule asettaa alaikäiselle. Lapsella pitää olla aito mahdollisuus elää Suomessa lapsena, käydä koulua ja harrastaa sen sijaan että pyrkii täyttämään toimeentuloedellytyksen saadakseen elää perheensä kanssa, mikä on myös lapsen oikeus. Esitys on eduskunnan käsittelyssä helmikuussa 2025.

Suomen hyväksymien suositusten 138.214-216 koskien siirtolaislasten (ml paperittomien ja ilman huoltajaa tulleiden) suojelua ja oikeuksien toteutumista osalta katsomme, että viimeisen vuoden aikana hallitus on tehnyt lukuisia esityksiä, joilla voi katsoa olevan pakolais- ja siirtolaislasten suojelun ja oikeuksien toteutumista heikentäviä vaikutuksia.

Heinäkuussa 2024 hyväksyttiin poikkeuslaki, jonka toimenpiteet välineellistetyn maahantulon torjumiseksi mahdollistavat kansainvälistä suojelua koskevien hakemusten vastaanottamisen keskeyttämisen Suomen valtakunnanrajan rajatulla osalla ja välittömässä läheisyydessä.

Pelastakaa Lapset lausui esitykseen ja katsoi, että toimenpide on ristiriidassa kansainvälisten sopimusten kanssa ja vaarantaa toteutuessaan lapsen oikeuksien toteutumisen, mikäli lapsen mahdollisuus hakea kansainvälistä suojelua joissain tapauksissa käytännössä estyy.

Lakiin tehtiin poikkeus, jonka mukaan rajaviranomaisen arvion mukaan pääsy voidaan myöntää mm. lapsen oikeuksien turvaamiseksi. Prosessina tämä kuitenkin heikentää lapsen asemaa ja oikeuksia, mikäli lapsen ja tämän perheen suojelutarvetta ei arvioida perusteellisesti tavanomaisessa turvapaikkamenettelyssä, vaan pintapuolisesti rajan tuntumassa.

Mitä tulee **138.27 perus- ja ihmisoikeuksien arviointiin lainsäädäntöhankkeiden valmistelussa** näkemysemme on, että lainsäädäntöhankkeissa on tehty enemmän lapsivaikutusarviointia, mutta esimerkiksi Suomen rajoja koskevan poikkeuslain osalta lapsen edun mukaisiin päätöksiin ei olla kuitenkaan päädytty.

138.11 suosituksen raportoinnissa olisi tarpeen tuoda esille YK:n lapsen oikeuksien komitean ratkaisu syksyiltä 2024 koskien kolmen Kova-Labban siidaan kuuluvan saamelaislapsen valitusta Suomen valtiota vastaan. YK:n lapsen oikeuksien komitea katsoo, että Suomi on loukannut saamelaislasten oikeuksia mm. heidän oikeuttaan tulla kuulluksi malminetsintäluvan myöntämisprosessissa. **Komitea huomautti, että Suomen tulee arvioida uudelleen malminetsintähanketta ja estää vastaavien loukkausten toistuminen tulevaisuudessa.**

138.33 ja 138.177 ja 138.189 kohdan osalta ei väliraportissa raportoida Lanzaroten sopimuksen toimeenpanoa, ja ECPATin ja EN:n arviota toimeenpanon vaikuttavuudesta, onnistumisista ja haasteista. Esimerkiksi Barnahus-mallin tilanteesta tulisi olla väliraportissa katsaus. Suomi on hyväksynyt monia suosituksia liittyen naisiin ja tyttöihin keskittyvän EN:n Istanbulin sopimuksen toimeenpanoon, mutta väliraportissa ei tule esille, kuinka Istanbulin sopimuksen toimeenpanossa on huolehdittu nimenomaan tyttöjen ja lapsen oikeuksista.

Kohdassa 138.34 kansallisten lakien vahvistaminen naisiin ja tyttöihin kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseksi tai muutamissa muissa hyväksytyissä kohdissa olisi hyvä raportoida seksuaalirikoslainsäädännön uudistamisen myönteisistä vaikutuksista lasten suojelun ja oikeuksien näkökulmasta. Nyt tämä jää kokonaan raportoimatta. Esimerkiksi se, että lapsiin kohdistuvat seksuaalirikokset erotettiin aikuisiin kohdistuvista seksuaalirikoksista, jolloin lapsiin kohdistuvat rikokset arvioidaan osittain eri lähtökohdista, erityispiirteet ja vahingollisuus huomioon ottaen. Myönteistä lapsenoikeusnäkökulmasta on myös se, että laki muutettiin suostumusperustaiseksi.

138.39 osalta yhdenvertaisuuslain toimeenpanon ulottaminen velvoittavana myös kouluihin ja oppilaitoksiin on myönteistä kehitystä lasten suojelemiseksi kaikelta häirinnältä, vihapuheelta, rasismilta ja kiusaamiselta.

Vaikka hallitus onkin toteuttamassa rasismia ja häirinnän vastaisia toimia, voidaan mainita puutteena se, että edelleen koulutusta puuttumiseen tarvitaan enemmän olemassa olevien työkalujen kehittämiseksi ja käyttöönottamiseksi varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle. Vihapuheen, viharikosten ja extremistiseen toimintaan houkuttelun määrä on edelleen kasvamaan päin, ja tutkimustenkin mukaan vihapuhe verkossa lisää viharikosten määrää. Lasten käyttämällä somealustoilla on väkivaltaista materiaalia ja alustojen turvallisuutta ei ole pystytty parantamaan.

138.102 liittyen sosiaaliturvaa koskeviin uudistuksiin ohittaa kokonaan sen, että Euroopan neuvoston sosiaalisten oikeuksien komitea on jo ennen nykyisiä leikkauksia todennut Suomen sosiaaliturvan tason liian matalaksi. Perusturvan riittävyyden arviointiraportin perusteella Suomen perusturvaetuudet ovat pääosin riittämättömät kattamaan viitebudjettien mukaista kulutustasoa.

Myös YK:n lapsen oikeuksien komitea on suosituksissaan kehottanut Suomen valtiota kiinnittämään huomiota köyhyudessa ja sosioekonomisesti heikommassa asemassa olevien lasten tilanteeseen varmistamalla muun muassa laadukkaat ja saavutettavissa olevat terveystalvelut ja vapaa-ajan aktiviteetit. Lisäksi komitea suosittaa välttämään köyhyys- ja syrjäytymisriskissä oleviin lapsiin kohdistuvia sosiaaliturvaetuuksien leikkauksia.

138.114 olemme sitoutuneet turvaamaan sosiaali- ja mielenterveyden palveluja lapsille ja nuorille. Lasten ja nuorten terapiatakuuta koskeva lainsäädäntö astuu voimaan 1.5.2025. Sillä mahdollistetaan alle 23-vuotiaiden yhdenvertaisen pääsyn lyhytpsykoterapiaan ja muihin vaikuttaviin psykososiaalisiin hoitoihin perusterveydenhuollossa sekä sosiaalihuollossa 28 päivän sisällä hoidon tarpeen toteamisesta. **Tavoitteena on parantaa lasten ja nuorten mielenterveyshäiriöiden ehkäisyä ja hoitoa sekä mielenterveyden tuen saatavuutta perus- ja sosiaalipalveluissa.**

Toivomme, että lastensuojelun kokonaisuudistuksen etenemisestä tulisi väliraporttiin kirjaus. Tiedämme, että uudistuksella on kiire, ja sitä on edistetty kapeasti. Samaan aikaan henkilöstöpula hankaloittaa lakisääteisten palvelujen tuottamista ja hidastaa palveluihin pääsyä. **Tilanteen korjaamiseksi on hyvinvointialueilla tehty useita toimenpiteitä liittyen henkilöstön saatavuuteen ja pito- ja vetovoimatekijöiden vahvistamiseen mm. palkkaohjelmien, perehdytysmallien ja täydennyskoulutuksen lisäämisen osalta.**

Agenda2030 osalta toivomme, että Suomi raportoisi, että se on sitoutunut edistämään kehitysyhteistyössä lasten koulutusta kehitysmaissa. Suomi ei sen sijaan ole pystynyt sitoutumaan

riittävästi ja uskottavasti köyhyyden vastaisiin toimiin tai ilmastonmuutoksen hillitsemiseen ja torjumiseen liittyvään kansainväliseen rahoitukseen ja yhteistyöhön.

Lopuksi toiveemme on, että väliraportissa otetaan huomioon **YK:n lapsen oikeuksien komitean kesäkuussa 2023 tekemät huomautukset ja suositukset YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen toimeenpanoon liittyen.**

Lisätietoja:

Tiina-Maria Levamo

johtava asiantuntija -lapsen oikeudet ja vaikuttamistyö

tiina-maria.levamo@pelastakaalapset.fi